

Taiteilija-ammattilaiset kulttuuri- hyvinvoinnin toimijoina ikääntyneiden hoivayhteisöissä: kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Teija Nuutinen^{1,2}, Sanna Laulainen², Arto O. Salonen¹

¹*Yhteiskuntatieteiden laitos, Itä-Suomen yliopisto*

²*Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos, Itä-Suomen yliopisto*

Artikkelissa tarkastellaan hyvinvoinnin ja ikääntyneiden hyvinvointipalvelujen kontekstissa työskentelevien ammattitaiteilijoiden toimintaympäristöjä, rooleja ja tehtäviä. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset ja kulttuurihyvinvointi ovat oleellinen osa kansalaisten hyvinvointia. Sosiaali- ja terveysalojen ikääntyneitä koskevassa keskustelussa ja tutkimuksissa kulttuurihyvinvointia ammatikseen tuottava taiteilija jää kuitenkin usein taka-alalle. Tässä kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa näkökulma taiteilijan ammatilliseen toimijuuteen on subjektikeskeinen ja sosiokulttuurinen. Tutkimuksessa haluttiin saada selville, millaisiin ilmiöihin taiteilija-ammattilaiset on liitetty hyvinvoinnin toiminta-alueella ja ikääntyneiden hyvinvointipalveluissa sekä minkälaisia toimintaympäristöjä, rooleja ja tehtäviä ammattitaiteilijoille on esitetty. Tutkimusaineistoksi valikoitui käytettyjen valintakriteereiden perusteella 11 kansainvälistä tutkimusartikkelia. Analyysimenetelmänä oli laadullinen sisällönanalyysi. Tulosten mukaan työelämän ja ammatin muutos johtaa taiteilijoita erilaisiin yhteisöihin. Muutos on yhteydessä taiteilijoiden ammatti-identiteetteihin. Yhteisöjen toimintajärjestelmät ja -kulttuurit sekä resursoivat että rajoittavat taiteilijoiden ammatillista toimijuutta. Ikääntyneiden hoivayhteisöissä ammattitaiteilijat ovat muutostoimijoita ja työkäytäntöjen uudistajia. Heidän ammatillisen osaamisensa ytimessä korostuvat kunnioittava ja arvostava vuorovaikutus, läsnäolevuus ja kohtaaminen. Tutkimus luo pohjaa jatkotutkimukselle taiteilijoiden ammatillisista käytännöistä ja työn tekemisen tavoista iäkkäiden hoivayhteisöissä.

Johdanto

Kulttuurihyvinvoinnilla viitataan yksilölliseen tai yhteisöllisesti jaettuun kokemukseen siitä, että taide ja kulttuuri ovat yhteydessä hyvinvointiin. Jokaisessa elämänvaiheessaan ihmi-

nen on jollain tavoin luova ja itseään ilmaiseva olento, jolla on kulttuurisia tarpeita ja oikeuksia. Kulttuurihyvinvointi viittaa myös kulttuurihyvinvointialaan. Kyseessä on se toiminnan, kehittämisen, koulutuksen ja tutkimuksen toiminta-alue, jossa eri taiteenalat sekä sosiaali-

terveys-, kasvatusta- ja hyvinvointialat rakentavat ja soveltavat yhteistyössään syntyneitä sisältöjä, menetelmiä ja tietotaitoa. (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019.)

Pyrkimykset taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistämiseen ja taiteen saavutettavuuden lisäämiseen juontavat Suomessa juurensa 1970-luvulle. Tuolloin käynnistynyt kulttuuripoliittinen kehitys vahvisti ja uudisti kulttuuripalveluja ja -toimintoja sekä paikallisesti että alueiden ja valtion tasolla. (Kangas 2015.) YK:n ja UNESCO:n maailman kulttuurikehityksen vuosikymmen (1988–1997) toi kansainvälisen Arts in Hospital -hankkeen Suomeen (Liikanen 2003). Edelleen Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma vuosille 2010–2014 (Liikanen 2010), Taiteen ja kulttuurin kärkihanke 2016–2018 (Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen 2015) sekä vuoden 2018 ministerisuositus (Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi... 2018) ovat vahvistaneet kulttuurihyvinvoinnin asemaa ja merkitystä sekä eri hallinnonalojen yhteistyötä. Nykyinen hallitusohjelma (2019) kiinnittää huomion myös luovien alojen työpaikkojen lisäämiseen ja siellä toimivien työntekijöiden toimintaedellytysten parantamiseen (Osallistava ja osaava Suomi 2019).

Suomessa politiikkaohjelmat ja ministerisuositukset sekä uudistunut kuntien kulttuuri-toimintalaki tähtäävät kulttuurin yhdenvertaisen saatavuuden ja saavutettavuuden edistämiseen. Tavoitteeseen pääsemiseksi suositellaan eri hallinnonaloja ylittävää, sosiaali-, terveys-, hyvinvointi- ja kulttuurialojen yhteistyötä. Vuonna 2019 uudistetun kuntien kulttuuritoimintalain (166/2019) tavoitteena on ”tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen, edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen, vahvistaa väestön hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä luoda edellytyksiä kuntien elinvoiman kehittymiselle”. Kuntien

kulttuuritoiminnan järjestämisessä tulee olla riittävää ja monipuolista asiantuntijaosaamista. (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 2019.)

Tutkimusta taiteen ja kulttuurin vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen tehdään runsaasti kansainvälisesti ja Suomessa. Marraskuussa 2019 julkaistu Maailman terveysjärjestöjen kooste taiteen terveys- ja hyvinvointivaikutuksista kattaa yli 900 tutkimusjulkaisua ja yli 3000 yksittäistä tutkimusta maailmanlaajuisesti. Taiteella voi olla positiivisia vaikutuksia eri-ikäisten ihmisten sairauksien ehkäisemisessä sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä. Taide voi myös auttaa useiden sairauksien hoitamisessa ja sairauksien kanssa selviytymisessä. (Fancourt & Finn 2019.)

Taide auttaa tutkitusti myös iäkkäitä ihmisiä. Esimerkiksi musiikki, tanssi tai kulttuuri-toimintaan osallistuminen voivat vahvistaa itsetuntoa ja ehkäistä ahdistuneisuutta ja masennusta (mm. Fancourt ym. 2018). Musiikki voi tukea muistisairaana kognitioita, sanallista ilmaisuja ja omaelämäkerrallista muistia (mm. Jakobsen ym. 2015). Sen on havaittu myös lisäävän turvallisuuden ja kuuluvuuden tunnetta sekä hoitajien ja muistisairaiden välistä vuorovaikutusta (Curtis ym. 2018).

Suomessa pitkäaikaishoidossa olevien vanhusten hoitosuunnitelman osaksi kehitetty kulttuurisuunnitelma nosti iäkkäiden kulttuuritarpeet tärkeäksi osaksi perinteistä hoitotyötä. Tulosten mukaan vanhuksat saivat kulttuurista mielekkyyden kokemuksia, sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia. Myös ammattitaiteilijat integroituivat järjestelmällisesti vanhustyöhön. (Koponen ym. 2017.) Hyypän (2011) tutkimuksen mukaan sosiaalinen pääoma, hyvä terveys ja pitkä elinikä olivat yhteydessä kulttuuriosallistumiseen. Särkämö ja kumppanit (2011) osoittivat puolestaan, miten muistisairaana, omaisen ja hoitajan vuorovaikutusta painottava musiikkivalmennus soveltuu hyvin muistisairaiden kuntoutukseen.

Taide, kulttuuri ja kulttuurihyvinvointi vaikutuksineen eivät ilmesty tyhjästä, vaan niillä on tekijänsä. Taidehistoriallisessa tutkimuksessa

taiteilijan hahmo sekä taiteilijuus identiteettinä ja toimintana ovat keskeisesti läsnä (Hirvijäs 2017). Sen sijaan sosiaali- ja terveysalojen ikääntyneitä koskevassa keskustelussa ja tutkimuksissa kulttuurihyvinvointia ammatikseen tuottava taiteilija jää usein taka-alalle. Tässä kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tavoitteena on täyttää tätä tutkimuksellista aukkoa ja tutkia taiteilijan toimintaa toimijuuden käsitteen näkökulmasta.

Taiteilija-ammattilaisen toimijuus

Sosiaalitieteissä toimijuus (*agency*) on peruskäsite, kun tarkastellaan yksilön ja yhteiskunnan välisiä suhteita. Toimijuuden ytimessä ovat kysymykset siitä, missä määrin yksilöt ohjaavat toimintaansa omilla valinnoillaan ja missä määrin sosiaaliset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset rakenteet sekä kulttuuriset normit määrittävät yksilöiden toimintaa. Toimijuus ilmenee ihmisen teoissa silloin, kun hän olisi voinut toimia myös toisella tavalla. Lisäksi toimijuuden ehtona on, että se, mikä tapahtui, ei olisi tapahtunut ilman kyseistä tekoa. Siten teon tarkoituksellisuus ja seuraamus ovat toimijuuden välttämättömiä ehtoja. (Giddens 1984.)

Ikääntymiskontekstissa Jyrkämä (2003; 2007; 2008) määrittelee toimijuudelle kuusi ulottuvuutta. Osaamisen, kykenemisen, täytymisen, voimisen, tuntemisen ja haluamisen ulottuvuuksista muodostuu se tarkoituksellisen toiminnan, valintojen ja toiminnan suuntien muodostama systeemi, joka jatkuvasti vaikuttaa ihmisen arkielämässä. Toimijuutta toteutetaan erilaisissa toimintajärjestelmissä, jotka puolestaan rakentuvat monenlaisista sosiaalisista toimintakäytännöistä. Näissä monimutkaisissa prosesseissa toimijat sisäistävät, ylläpitävät, uusintavat ja muuttavat toimintakäytäntöjä arjessaan. Toimintakäytännöt ovat ajallisesti ja paikallisesti määriteltyjä toimintoja, joita erilaiset säännöt ja prosessit muokkaavat. Niistä tulee helposti itsestäänselvyyksiä, joilla on sekä aiottuja että ei-aiottuja seurauksia. Eteläpelto

ja kumppanit (2011) muistuttavat, että valtaa ja toimijuutta tulee tarkastella aina toisiinsa kytkeytyneinä, sekä resursseina että rajoitteina toisilleen. Toimijuuden ja vallan välinen suhde näyttyy erityisen selkeänä silloin, kun tarkastellaan yksilöiden autonomiaa ja toimijuutta rajoittavia tekijöitä.

Toimijuudesta käydään vilkasta keskustelua eri tutkimustraditioiden sisällä. Eteläpelto kumppaneineen (2013) tunnistaa yhteiskuntatieteellisen tradition, post-strukturalistisen naistutkimuksen näkökulman, elämänkultututkimuksen tradition ja sosiokulttuurisen lähestymistavan toimijuuteen. Kullakin lähestymistavalla on omat, toisistaan poikkeavat teoreettiset viitekehyksensä, dialoginsa ja argumentaationsa sekä ontologiassa että yksilöiden ja sosiaalisten välisten suhteiden ymmärtämisessä.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan taiteilijan toimijuutta ammatillisena toimijuutena. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä taiteilijoiden ammatillisesta toimijuudesta tarkastelemalla niitä ilmiöitä, toimintaympäristöjä, rooleja ja tehtäviä, joihin taiteilija-ammattilaiset on liitetty. Näkökulmaksi valittiin subjektikeskeinen, sosiokulttuurinen lähestymistapa ammatilliseen toimijuuteen. Eteläpellon ja kumppaneiden (2013) mukaan ammatillinen toimijuus ilmenee silloin, kun ammatilliset subjektit, myös yhteisöt, tekevät valintoja, käyttävät vaikutusmahdollisuuksiaan ja ottavat kantaa sellaisilla tavoilla, jotka vaikuttavat heidän työhönsä tai ammatillisiin identiteetteihinsä. Ammatillista toimintaa harjoitetaan aina tiettyä tarkoitusta varten, tiettyjen historiallisesti muotoutuneiden työpaikan sosiokulttuuristen ja materiaalien ehtojen sisällä. Nämä ehdot sekä resursoivat että rajoittavat toimijuutta. Ammatillinen toimijuus kietoutuu työntekijän ammatilliseen identiteettiin sekä hänen ammatillisiin ja eettisiin sitoumuksiinsa, ihanteisiinsa, motivoituihinsa, kiinnostuksiinsa ja tavoitteisiinsa. Työntekijän työhistoria ja työkokemukset, osaaminen, asiantuntijuus ja kompetenssit nähdään ammatillisen toimijuuden resursseina.

Vähäsantanen kumppaneineen (2017) kuvaa, kuinka toimijuus eli mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua näyttäytyy ammatillisessa kontekstissa. He tarkastelevat ammatillista toimijuutta kuuden ulottuvuuden avulla. Niitä ovat päätösten tekeminen työssä, kuulluksi tuleminen työssä, yhteisiin työkäytänteisiin osallistuminen, työkäytäntöjen uudistaminen, ammatillisen identiteetin neuvottelu sekä uran rakentaminen. Jäsennys pohjautuu useisiin erillisiin ammatillista toimijuutta koskeviin tutkimuksiin ja käsitteelliseen keskusteluun. (Mm. Ketelelaar ym. 2012; Priestley ym. 2012; Pyhältö ym. 2012; Lukic ym. 2013; Harteis ym. 2014; Collin ym. 2017.)

Päätösten tekeminen työssä viittaa sellaisten päätösten tekemiseen, jotka vaikuttavat paitsi työntekijöiden omaan työhön myös yhteisiin työkäytäntöihin. Päätöksenteko koskee esimerkiksi työn tekemistä, työtehtäviä, työssä käytössä olevia resursseja tai työn ja organisaation uudistuksia. Kuulluksi tulemisessa on keskeistä yksilön merkityksellinen toimijuus työyhteisön sosiaalisissa suhteissa. Työntekijä voi esittää työhön ja sen käytäntöihin liittyviä mielipiteitään, ideoita ja kannanottojaan, tullen samalla kuulluksi ja huomioduksi. Yhteisissä työkäytännöissä painotetaan osallistumisen ja sitoutumisen merkitystä, jotka ovat erottamattomasti yhteydessä oppimiseen. Työkäytäntöjen uudistamisessa toimijuus voidaan ymmärtää muutostoitimijuuena. Se ilmenee esimerkiksi työtapojen kyseenalaistamisena ja uusien ideoiden kokeiluina ja aikaansaamisena. (Vähäsantanen ym. 2017.)

Ammatillinen identiteetti eli ammattilaisen tavoitteet, mielenkiinnon kohteet ja arvot, eettiset periaatteet ja sitoumukset työssä sekä tulevaisuuden näkymät ja suuntaviivat liittyvät keskeisesti ammatilliseen toimijuuteen. Yhtäältä ammatillinen toimijuus voidaan ymmärtää tekoina, jotka ohjaavat työskentelyä ammatillisista identiteettiä vastaavaan suuntaan. Toisaalta toimijuus kohdistuu ammatillisen identiteetin rakentamiseen ja uudistamiseen. Ammatillisen

identiteetin neuvottelut korostuvat erityisesti työn ja työympäristön muutostilanteissa. Myös uran rakentaminen ja uraa koskevat päätökset ovat osa ammatillista toimijuutta. Uraa koskevat päätökset voivat johtaa olemassa olevan uran edistämiseen tai uuden urasuunnan ottamiseen ja irtisanoutumiseen nykyisestä työstä. (Vähäsantanen ym. 2017.)

Tässä artikkelissa vastataan kysymyksiin:

1. Millaisiin ilmiöihin taiteilija-ammattilaiset on liitetty hyvinvoinnin toimintalueella ja ikääntyneiden hyvinvointipalveluissa?
2. Millaisia toimintaympäristöjä, rooleja ja tehtäviä ammattitaiteilijoille on esitetty?

Aineistot ja niiden analyysi

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kuvailevaa, narratiivista kirjallisuuskatsausta. Tavoitteena on yhdistää aikaisempaa tutkimusta ja tehdä yleisluonteinen yhteenveto monista, samanlaisiin kysymyksenasetteluihin suuntautuvista tutkimuksista. Tavoitteena on myös tunnistaa aihealueen keskeisiä kysymyksiä ja tulevan tutkimuksen tarpeita. (Cooper 1989.) Tutkittavaa ilmiötä pyritään kuvaamaan laaja-alaisesti, samalla kun etsitään ilmiön keskeisiä ominaisuuksia ja käsitteitä sekä hahmotellaan niiden välisiä suhteita. Tarkasteluun valituissa tutkimuksissa voidaan käyttää erilaisia tutkimusaineistoja ilman tiukkoja rajoituksia tai sääntöjä. Epäyhtenäistä tietoa järjestetään jatkuvaksi tapahtumaksi pyrkiä selkeään ja helppolukuisen lopputulokseen. (Freeman 1984; Salmiinen 2011.) Kirjallisuuskatsaus mukailee Kangasniemen ja kumppaneiden (2013) neljää hermeneuttisesti ja samalla yhtäaikaaisesti etenevää vaihetta. Ne ovat tutkimuskysymysten muodostaminen, aineiston valitseminen, kuvailun rakentaminen ja tuotetun tuloksen tarkastelu.

Aineistonhankinnassa käytetyt kriteerit on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Aineistonhankinnassa käytetyt sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
<ul style="list-style-type: none"> – oli läpäissyt tieteellisen vertaisarvioinnin – oli julkaistu yliopistossa tai tieteellisessä aikakauslehdessä – oli hyväksytty julkaisuun vuosien 2000 ja 2019 välillä – kohdistui suoraan tai pääosin ammattitaiteilijoihin – liittyi hyvinvoinnin toiminta-alueelle ja/tai ikääntyneiden hyvinvointipalveluihin – perustui empiiriseen, taiteilijoilta kerättyyn aineistoon – oli saatavilla maksutta kokonaisuudessaan Itä-Suomen yliopiston tietokantojen, Internet-yhteyksien tai tutkijaverkostojen kautta – vastasi analyysissa tutkimuskysymyksiin – oli suomen- tai englanninkielinen. 	<ul style="list-style-type: none"> – käsitteli ammattitaiteilijoita muissa kuin ikääntyneiden hyvinvointipalvelujen kontekstissa – kohdistui taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin tai ikääntyneiden hyvinvointipalveluihin ilman taiteilijafokusta – käsitteli taiteilijoita, joilla ei ollut ammatillista koulutusta.

Kirjallisuushakuprosessin alussa tehtiin useita testihakuja sopivien hakutermien ja riittävän kattavan tutkimushaun varmistamiseksi. Haudista hyödynnettiin Itä-Suomen yliopiston tieto-

asiantuntijaa. Kirjallisuushaut tehtiin helmimaaliskuussa 2020 taulukossa 2 havainnollistetun aineistonhankintaprosessin mukaisesti.

Taulukko 2. Aineistonhankintaprosessi.

Hakusanat: artist* AND "elder* OR "old people", "professional artist" AND wellbeing* AND elder* OR "old people ja artist* AND elderly OR older OR elder OR geriatric*				
↓				
Otsikon perusteella valitut n= 205				
Uef Primo n=89	ProQuest n=32	Ebsco Academic Search Premium n=17	Scopus n=67	Manuaalinen haku n= 78 Taiteen edistämiskeskuksen Taide osana organisaatioita (TOO) -verkoston aineistopankki
Poissuljetut 160: kaksoiskappaleet, ei vastannut tutkimuskysymyksiin tai hyväksymiskriteereihin, ei saatavissa kokotekstinä, ei saatavissa maksutta tai suoraan tutkimuksen tehneeltä henkilöltä				
↓				
Abstraktin perusteella valitut n= 45 Poissuljetut 31: tutkimuksen kohderyhmänä tai tutkimusaineistoina eivät olleet ammattitaiteilijat, tutkimus ei ollut empiirinen				
↓				
Tekstin perusteella analyysiin valitut n= 14 Poissuljetut 3: ei selkeää tutkimustavoitetta, -menetelmää tai -tuloksia Lopulliset artikkelit = 11				

Tietokannoista löytyi runsaasti tutkimuksia, jotka käsitelivät taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia mutta ilman taiteilijafokusta. Taiteilijoiden "äänen" esille saamiseksi katsauksen valittiin vain sellaiset tutkimukset, joiden aineistot oli koottu ammattitaiteilijoilta. Näiden kriteereiden mukaisia tutkimuksia löytyi

11 kappaletta. Aineistot oli koottu yhteensä 603:lta eri alan ammattitaiteilijalta haastattelujen, kyselyjen, havainnoinnin tai etnografisen kenttätutkimuksen keinoin. Ikääntyneistä ihmisistä puhuttiin kaikissa valituissa tutkimusartikkeleissa jollain tavoin. Ikääntyneet tai ikääntyneiden palvelut saattoivat olla sivumai-

nintana, yhtenä osana taiteilijoiden laajentuvaa toimintakenttää. Viidessä tutkimusartikkelissa ikääntyneet olivat taiteellisen toiminnan keskeisiä osallistujia ja vanhusten hoivayhteisöt taiteilijoiden toimintaympäristöjä.

Analysointimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä (Tuomi & Sara-

järvi 2018). Analyysi kohdistui paitsi tutkimustuloksiin myös tutkimuksen lähestymistapoihin, menetelmiin ja johtopäätöksiin. Valituista tutkimuksista laadittiin taulukko, johon koottiin tutkimuksen bibliografiset tiedot, tutkimusaiheet, aineistot ja menetelmät (taulukko 3).

Taulukko 3. Tutkimukseen valitut artikkelit.

Kirjoittaja(t), julkaisuvuosi	Maa	Tutkimuksen aihe/tulos	Menetelmät ja aineistot
Ansio, Houni & Piispa 2018	Suomi	Yhteisöllistä taidetyötä tekevien taiteilijoiden moniammatillisuus, työpolut ja käsitys itsestä työn tekijänä ja toimijana.	Puolistrukturoidut teemahaastattelut Erialaisten yhteisöjen eri alojen taiteilijat (N=39).
Hatton 2014	Iso-Britannia	Vanhusten hoivakodin tilallisuuden muuttaminen luovaksi ja vuorovaikutteiseksi taidekäytäntöjen avulla.	Osallistuva toimintatutkimus/ tapaustutkimus Vanhusyhteisön näyttämötaiteilijat (N=4).
Hendriks 2017	Hollanti	Sairaalaklownin työtapaa muistisairaiden ikäihmisten kanssa.	Etnografinen kenttätutkimus Vanhusyhteisön sirkustaiteilijat (N=5).
Hepplewhite 2019	Iso-Britannia	Nuorten taiteilijoiden ammatti-identiteetti luovassa vanhustyössä.	Yksilöhaastattelut Vanhusyhteisön näyttämötaiteilijat (N=3).
Houni & Ansio 2014	Suomi	Taiteilijan tiedot ja taidot onnistuneen työpolun toteuttamisessa. Taiteilijan itsemäärittely ammatistaan ja ammatissaan.	Webropol-kyselyt, yksilö-, paritai ryhmähaastattelut Taidealojen ammattiliittoihin kuuluvat eri alojen taiteilijat (N=476).
Johanson & Glow 2018	Australia	Yhteisöllisen taiteen motivaatiotekijät taiteilijalle.	Puolistrukturoidut puhelinhaastattelut Erialaisten yhteisöjen eri alojen taiteilijat (N=16).
Karttunen 2017	Suomi	Yhteisötaiteilijoiden toiminta ja identiteetti hybridisyys-käsitteen valossa.	Puolistrukturoidut teemahaastattelut Erialaisten yhteisöjen eri alojen taiteilijat (N=10).
Lehikoinen 2019	Suomi	Tanssitaiteilijan ammattitaidon osatekijät vanhustyön sosiokulttuurisessa hybridikontekstissa.	Etnografinen tapaustutkimus Vanhusyhteisön tanssitaiteilija (N=1).
Lindsröm 2016	Ruotsi	Taiteilijan moniammatillisuus, päivätö ja taiteilija-identiteetin rakentuminen.	Teemahaastattelut Kuvataiteilijat (N=20).
Roponen-Lunnas 2013	Suomi	Yhteisötaiteen parissa työskentelevien kuvataiteilijoiden käsitykset ja kokemukset yhteisötaiteesta.	Verkkokysely Erialaisten yhteisöjen kuvataiteilijat (N=23).
Stenberg 2016	Ruotsi	Kuvataiteilijoiden kokemukset yhteisöllisistä taideprojekteista ja niiden vaikutuksista yhteisöihin ja taiteilijan työhön.	Teemahaastattelut Erialaisten yhteisöjen kuvataiteilijat (N=6).

Sisällönanalyysi käynnistyi tutkimusartikkelien lukemisella ja sisältöihin perehtymisellä. Tutkimuskysymysten pohjalta artikkeleista koottiin alkuperäisilmaisuja, joissa käsiteltiin ammattitaiteilijoita ja heidän toimintaympäristöjään, roolejaan tai tehtäviään hyvinvoinnin ja ikääntyneiden palvelujen kontekstissa. Alkuperäisilmaisu pelkistettiin ja listattiin samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien löytämiseksi. Pelkistysten jälkeen muodostettiin alaluokkia, joita yhdistämällä muodostettiin pääluokka. Myös luokittelua ohjasivat tutkimuskysymykset. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Sisällönanalyysin eteneminen on havainnollistettu liitteessä 1.

Tulokset

Tutkimustulokset ryhmiteltiin kolmeen analyysin pääluokkien mukaiseen kategoriaan. Nämä olivat: 1) taiteilijan muuttuva ammatti ja ammatti-identiteetti, 2) ammattitaiteilija yhteisöissä ja 3) ammattitaiteilija ikääntyneiden hoivapalveluissa.

Taiteilijan muuttuva ammatti ja ammatti-identiteetti

Taiteilijan muuttuvaa ammattia ja ammatti-identiteettiä käsittelevät tutkimukset kuvastivat taiteilijan ammatin, työmarkkina-asemien, ammattikuvien, tulonmuodostuksen, työpolkujen ja toimintakenttien muutosta 2000-luvulla. Näiden seurauksena taiteilijan ammatti-identiteetti, käsitys itsestään työn tekijänä ja toimijana muuttui. (Houni & Ansio 2014; Lindsröm 2016; Karttunen 2017; Ansio ym. 2018.)

Muutoksia kuvattiin monityösuhteisuuden ja moniammattisuuden (*multiple job holding*) sekä hybridisyyden käsitteillä. Keskeistä ammattitaiteilijan työssä oli usean eri ammattitaidon hyödyntäminen ja työskentely samaan aikaan tai peräkkäisissä jaksoissa useilla eri ammattistatuksilla. Ansiotyön ohessa tehtiin taiteeseen liittyvää tai siihen liittymätöntä, palkallista tai palkatonta työtä osa- tai kokoaikai-

sesti. Taiteilijat tekivät montaa työtä ja harjoittivat useampia eri ammatteja ja loivat myös uusia töiden ja ammattien yhdistelmiä. Näin autonomisen taidetyön ja taiteeseen liittyvän työn rajat hämärtyivät ja taide yhdistyi muihin ammattiosaamisiin tai uusiin konteksteihin. Monityösuhteisessa työelämässä taiteilija siirtyi taideinstituutioiden ulkopuolelle toteuttamaan muitakin kuin taiteen sisäisiä tavoitteita. (Karttunen 2017; Ansio ym. 2018.)

Ansion ja kumppaneiden (2018) sekä Hounin ja Ansion (2014) tutkimuksiin osallistuneita taiteilijoita yhdisti paitsi korkea koulutus myös taiteelliseen koulutukseen pääsemisen vaikeus ja työvuosien ammatillinen kilpailu. Ihannetilanteissa monityösuhteisuus, ammattien yhtäaikaisuus ja päällekkäisyys näyttäytyivät taiteilijoille mahdollisuuksina mielekkäaseen ja itselle mieluiseseen työuraan ja osaamisen monipuoliseen hyödyntämiseen. Monityösuhteisuus toi mukanaan myös ongelmia. Paikkaa työelämässä oli usein vaikeaa löytää. Vakinaiset ja kokoaikaiset työsuhteet olivat harvinaisia ja puhtaasti taiteellisella työllä eläminen haastavaa. Työpolut koostuivat pätkistä ja osa-aikaisuuksista sekä palkkatyön, toimeksiantojen, apurahakausien ja työttömyyden vuorottelusta. Taloudellinen toimeentulo oli epävarmaa taiteilijoiden työskennellessä opiskelun, vapaaehtoistyön, eläkkeen ja työttömyyden ohessa sekä näiden monimutkaisissa yhdistelmissä. (Houni & Ansio 2014; Ansio ym. 2018.) Ansio kumppaneineen (2018) kuvasi osuvasti taiteilijoiden ammatin ja työmarkkina-aseman monimuotoisuutta:

Useimpien (ammattitaiteilijoiden) kohdalla on mahdotonta sanoa, missä ammatissa he ensisijaisesti työskentelivät. Tämä onkin jo yhdenlainen tutkimustulos. Myös haastateltujen työmarkkina-asemaa on vaikea esittää lukuina: työt koostuvat erilaisista pätkistä, osa-aikaisuuksista sekä palkkatyön, apurahakausien ja työttömyyden vuorotteluista. (Ansio ym. 2018, 9.)

Lindstömin (2016) ruotsalaisten kuvataiteilijoiden monityösuhteisuutta ja ammatti-identiteettiä käsittelevässä tutkimuksessa kuvattiin taiteilijoiden pettymystä siitä, ettei taidealan arvostettu korkeakoulutus taannut toimeentuloa. Esimerkiksi kuvataiteen maistereista 70 prosenttia teki elannokseen ja taidetyötään rahoitukseen määräraikaista matalapalkkatyötä terveydenhuolto- ja palvelualoilla ilman sinne soveltuvaa ammattitaitoa tai koulutusta. Tutkimus kuvaa myös palkkaukseen, työtuihin tai työajan seurantaan liittyviä ongelmia, jotka tuottivat taiteilijoille epävarmuutta ja turvattu- muutta. Pahimmillaan taiteilijat olivat noidankehässä, jossa ei-taiteellinen pätkätyö vei ajan ja voimavarat taidetyöstä. Lisäksi taiteellista työtä leimasi pysyvä epävarmuus.

Taiteilijan ammatin muutokseen liittyivät kysymykset ammatti-identiteetistä. Ansion ja kumppaneiden (2018) sekä Karttusen (2017) tutkimuksissa ammattinimikkeillä oli tärkeä rooli taiteilijoiden identiteettikertomuksissa. Kokemus ammatista perustui koulutukseen ja sen tuottamaan pätevyyteen tai muiden, yleensä työnantajien, antamiin nimikkeisiin. Vaikka ajatus taiteilijasta yhden taiteenalan ammattilaisena rikkoutui moniammattisessa ja monityösuhteisessa työelämässä, olivat vakiintuneet ammattikategoriat yhä vahvoja. Taiteilijan ammattinimike yleisnimikkeenä koettiin hyväksi. Sillä haluttiin osoittaa, että kaikki työ oli taiteellista.

Ammatista kerrottaessa käytettiin erilaisia kuvailevia etuliitteitä. Karttusen (2017) tutkimuksen yhteisöllistä taidetoimintaa harjoittaneet taiteilijat kuvasivat ammattiaan esimerkiksi nimikkeillä ”taiteilija sote-alalla”, ”kulttuurisen vanhustyön parissa työskentelevä taiteilija”, ”yhteisöllisellä otteella toimiva taiteilija”, ”erilaisissa tai monenlaisissa ympäristöissä toimiva taiteilija” tai ”taiteen sekatyöläinen”. Taiteilijanimikkeen käyttö esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan laitoksissa kertoi kompetensseista, työnjaosta ja vastuusta. Taiteilija ei kuulunut hoitohenkilöstöön eikä antanut terapiaa. Karttunen (2017) nosti esille ammatti-identi-

teetin rakentamisen haasteet erityisesti yhteisöllisen taiteen kentällä:

Taiteilijaidentiteetin rakentaminen on yleensäkin pitkä ja hankala prosessi. Vielä vaikeampaa voi olla yhteisötaiteilijan identiteetin muodostaminen, etenkin sellaisilla taiteenaloilla, joilla yhteisöllisen toiminnan asema on vakiintumaton... Oma taidemuoto ja taiteilijuus olivat vaikeasti selitettäviä ja epätavallisuudessaan väliin itsellekin epävarmoja. (Karttunen 2017, 11.)

Lindström (2016) jaotteli ruotsalaistaiteilijoita koskevan tutkimuksensa taiteilijaidentiteetit boheemin taiteilijan, boheemin mutta samalla yrittäjän tavoin toimivan taiteilijan sekä yrittäjätaiteilijan ideaalityyppeihin. Boheemin taiteilijan määrittelyssä keskeistä oli taiteen ymmärtäminen elämäntapana, ei pelkästään elannon takia tehtävänä työnä. Ammatti-identiteetti muodostui taloudellisten kannustimien, liiketoiminnan logiikan ja yrittäjyyden vastaisesti. Taiteellinen työ pidettiin erillään ansiotyöstä ja elanto hankittiin ei-taiteellisella palkkatyöllä. Taidetta tehtiin taiteen itsensä vuoksi. Boheemille mutta samalla myös yrittäjän tavoin toimineelle taiteilijatyypille taide oli elämäntapa, mutta myös asiakkaiden tavoittaminen ja satunnaiset kaupalliset työt olivat luontevia. Kolmas taiteilijatyyppejä, yrittäjätaiteilija, teki taidetyötä päätoimisesti liiketoimintaperiaatteella esimerkiksi kulttuuriteollisuudessa. Tutkimukseen osallistuneista taiteilijoista vain yksi toimi puhtaasti yrittäjämäisesti. (Lindström 2016.)

Houni ja Ansio (2014) jäsenivät tutkimuksensa taiteilijoiden ammatti-identiteettejä työntekijä- ja elämäntapadiskurssien avulla. Taiteilijuus voitiin ymmärtää työnä siinä missä mikä muukin työ tai aivan toisenlaisena, kokonaisvaltaisena tapana olla maailmassa. Elämäntapadiskurssissa taiteilijuus oli tekijänsä elämässä jatkuvasti kokonaisvaltaisesti läsnä. Työtä leimasivat omakohtaisuus, subjektivoisuus ja erityinen luovuus. Työtä ja muuta elämää ei

voitu erottaa toisistaan. Elämäntapataiteilijan työstä puuttuivat palkansaajan tai yrittäjän työsuhteen reunaehdot, kuten palkka, työehtosopimuksen määrittelemä työaika, työpaikka, vuosilomat tai vapaapäivät. Työntekijädiskurssissa taiteilijuus ymmärrettiin työnä ja ammattina muiden ammattien joukossa. Taiteellisessa työssä korostuivat kurinalaisuus, ahkeruus ja kohtuullisuus sekä ammatillisuuden vaatimukset. Taiteilija toimi palkansaajana tai yrittäjänä, jonka elämäntapa oli samankaltainen kuin kenellä tahansa työssäkäyvällä.

Ammattitaiteilija yhteisöissä

Ammattitaiteilijoita erilaisissa yhteisöissä käsittelevät tutkimusartikkelit (Roponen-Lunna 2013; Houni & Ansio 2014; Stenberg 2016; Karttunen 2017; Ansio ym. 2018; Johanson & Glow 2019) kuvaavat taiteilijoiden siirtymistä ulos taideinstituutioista harjoittamaan yhteisöllistä taidetoimintaa monenlaisiin toimintaympäristöihin. Yhteisöllinen taidetoiminta ja työskentely erilaisten ihmisryhmien parissa motivoi tekijäänsä mutta sisälsi myös monenlaisia epäkohtia ja ongelmia.

Karttusen (2017) tutkimuksessa taiteilijoiden ammatillinen toiminta näyttäytyi kokonaisuutena, joka sisälsi sekä autonomisen että yhteisöllisen taiteen elementtejä. Se saattoi jakautua taiteilijan omaan taiteelliseen työhön ja yhteisölliseen taiteeseen tai painottua pelkästään yhteisölliseen taiteeseen, joka sisälsi omaehtoisia ja toimeksiantoina tehtyjä taidehankkeita. Erilaiset liukumat henkilökohtaisen taiteen ja yhteisöllisen taiteen välillä olivat luontevia. Roponen-Lunnaan (2013), Karttusen (2017) sekä Ansion ja kumppaneiden (2018) tutkimukset kuvaavat yhteisöllisen taiteen monipuolisia toimintaympäristöjä. Taiteilijat työskentelivät sekä taide- ja kasvatustituutioissa että niiden ulkopuolella esimerkiksi opettajina tai matkailu- ja ympäristökehittämiseen ja työllisyyden edistämiseen liittyvissä kehittämishankkeissa. He työskentelivät päiväkodeissa, kouluissa, sairaaloissa, vanhusten ja vammaisten hoiva-

yhteisöissä, palvelutaloissa ja päiväkeskuksissa, vastaanottokeskuksissa, ensi- ja turvakodeissa, vankiloissa sekä päihde- ja mielenterveysyksiköissä. Lisäksi toimittiin erilaisissa sosiaali- ja terveysalan tiimeissä ja työyhteisöjen kehittämiseen liittyneissä hankkeissa. Yhteistyötä tehtiin taide- ja kulttuurilaitosten, museoiden, kulttuuri- ja sivistystoimen, nuorisotalojen ja kulttuurikeskusten kanssa. Taideprojekteja toteutettiin niiden toimeksiantoina tai lopputuloksia esiteltiin niiden tiloissa.

Karttusen (2017) tutkimuksessa yhteisöllisen taiteen tavoitteet mukailivat kohderyhmien tarpeita. Pyrkimyksenä oli esimerkiksi osallistujien itsenäisyyden, toimijuuden, aktiivisuuden, kommunikaation tai mielekkään arjen edistäminen tai erilaisten ryhmien näkyväksi tekeminen. Taiteen ulkopuolelta, kuten hoito- ja sosiaalialalta, tulevat tavoitteet ja taiteilijan omat poliittisyhteiskunnalliset päämäärät sekoittuivat, ja ne hyväksyttiin osaksi taidetta. Roponen-Lunnaan (2013) tutkimuksessa vuorovaikutuksen edistäminen nostettiin yhteisöllisen taiteen keskeisimmäksi tavoitteeksi. Stenbergin (2016) tutkimuksessa taidetoiminnan tavoitteet lähtivät erilaisten työyhteisöjen tarpeista ja taidelähtöisillä hankkeilla haluttiin parantaa työyhteisöjen jäsenten hyvinvointia.

Karttusen (2017), Ansion ja kumppaneiden (2018) sekä Johansonin ja Glown (2019) tutkimukset nostavat näkyville tekijöitä, jotka motivoivat taiteilijoita yhteisölliseen toimintaan. Näitä olivat halu toimia vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten kanssa, taiteen vieminen ulos korkeakulttuurisista laitoksista ja ympäristöistä sekä vaihtoehtojen löytäminen taiteilijan tavanomaisille rooleille ja toimintaympäristöille (Karttunen 2017). Ansion ja kumppaneiden (2018) tutkimuksen taiteilijoita motivoivat osallistujissa tapahtuneet myönteiset vaikutukset, kuten onnistumisen elämykset, kuulluksi tuleminen ja hyvä mieli. Myös oman taiteellisen tietotaidon välittäminen muille, opettaminen, valmentaminen ja ohjaaminen koettiin mielekkääksi. Taidepoliittiset ja taiteen saavutettavuuteen liittyvät tekijät, kuten taiteen har-

rastamisen edistäminen ja uusien yleisöjen tavoittaminen, lisäsivät motivaatiota yhteisölliseen taidetoimintaan. Edelleen motivaatiotekijöiksi mainittiin kehittämisen orientaatio, uudet työmenetelmät, työyhteisöjen kehittäminen, taiteen laadun parantaminen ja tasokkaan ammattitaiteen vieminen erilaisiin yhteisöihin. Myös työllistyminen ja sen mukana toimeentulo toimi kannustimena yhteisölliseen taiteeseen.

Yhteneväisyyksiä suomalaistutkimuksille löytyi Johansonin ja Glown (2019) australialaistaitelijoiden yhteisöllisen taidetoiminnan motivaatio- ja laatutekijöitä koskevasta tutkimuksesta. Tutkijat jaottelivat motivaatiotekijät viiteen kategoriaan. Niitä olivat yksittäisen taitelijan tai organisaation taiteellisen käytännön parantaminen, taidealan laadun parantaminen, taiteellisten taitojen jakaminen ja opettaminen, erilaisten yhteiskunnallisten ja sosiaalisten kysymysten käsittely ja edistäminen sekä leikkillisyyden (*play*) helpottaminen taiteellisena käytäntönä. Tutkimus nosti kansalaiskeskeisyyden ja vuoropuhelun edistämisen paitsi yhteisöllisen taiteen motivaatiotekijäksi myös taiteen arvoksi. Taide hyödytti tutkimuksen mukaan sekä yhteisöjä ja osallistujia että taidekäyttäjää. Yhteisöllistä taidetoimintaa voitiin käyttää tutkimus- ja kehittämistyössä, jolloin yleisö pääsi vaikuttamaan myös aktiviteettien suunnitteluun ja tuottamiseen. Taitelijat toimivat siltana perinteisten taideinstituutioiden ja erilaisten yhteisöjen välillä, jolloin organisaatiot uudistuivat. Johanson ja Glow (2019) kuvaavat haastattelemiensa ammattitaitelijoiden kokemuksia yhteisöllisestä taiteesta:

Monet taitelijat kertoivat, että kohtaaminen yhteisöllisen taidekäytännön kanssa muodostui heille niin käänteentekeväksi ja ammatillisesti tyydyttäväksi, että siitä tuli heidän työnsä keskeinen painopiste. (Johanson & Glow 2019, 14.)

Johansonin ja Glown (2019) sekä Karttusen (2017) tutkimuksissa yhteisölliselle taidetoimin-

nalle asetettiin rinnakkain sekä taiteellisia että yhteiskunnallisia ja sosiaalisia tavoitteita. Ne eivät olleet ristiriidassa keskenään. Esteettinen ja laadullisesti kestävä taide ja ihmisten osallistuminen eivät myöskään poissulkeneet toisiaan.

Ammattitaitelijat kohtasivat myös monenlaisia ristiriitoja ja ongelmia yhteisöissä toimissaan. Roponen-Lunnas (2013) piti yllätyksellisyttä, valtataisteluja ja väärinymmärryksiä luonnollisena osana yhteisöllisen taidetoiminnan arkea. Hallinnollisen vallan ja yhteisöllisten taideprosessien yhdistämisessä oli hankaluuksia. Yhteisölliselle taiteelle luonteenomainen vapaus, aika ja prosessi vaarantuivat, kun hallinnon asettamat tavoitteet, toimijat, kohderyhmät, osallistujamäärät ja aikataulut oli asetettu projektiakataulujen mukaisesti jopa vuosiksi eteenpäin. Hallinnon diskurssit ja kieli, esimerkiksi pilotti- ja konseptiajattelu, sekä projektirahoituksiin liittynyt kilpailu veivät taitelijan resursseja osallistujien kohtaamiseen tähtääviltä prosesseilta. Myös Ansio kumppaneineen (2018) toi esille taidetoimintaan osallistuvien ihmisten kanssa työskentelemisen haasteita. Ihmisten kohtaaminen, osallistujien vaatimukset tai osallistumisen ja työskentelylle asetettujen tavoitteiden epäonnistuminen saattoivat kuormittaa ja turhauttaa taitelijaa.

Erilaisissa työyhteisöissä toimivien ruotsalaisten kuvataiteilijoiden kokemuksia käsittelevässä tutkimuksessa Stenberg (2016) totesi, että useimmiten taiteellisilla projekteilla onnistuttiin edistämään erilaisten organisaatioiden työhyvinvointia. Ongelmia ilmeni taitelijan henkilökohtaisen taiteellisen koskemattomuuden tai erillisyyden säilyttämisessä suhteessa työntekijöihin tai organisaatiokulttuureihin. Työyhteisöissä saattoi olla lausumaton vaatimus siitä, että taidehankkeen täytyy tuottaa myönteisiä vaikutuksia. Joskus taitelijoiden ja työyhteisön ajatukset tai toiveet taideprojektien sisällöistä eivät kohdanneet. Työyhteisö saattoi odottaa ensisijaisesti luovan konsultin työpanosta, kun taas taitelijalle keskeistä oli itse taiteellinen työskentely tai taideteos. Sairaalassa toteutetussa taidehankkeessa havaittiin, että

työntekijöiden kiire tai muut työn haasteet haittasivat osallistumista taiteilijan ehdottamiin aktiviteetteihin.

Stenberg (2016) tarkasteli taiteilijan työn emotionaalisia haasteita ja henkilökohtaisen jaksamisen kysymyksiä. Yhteisössä taiteilijan oli kyettävä vaikuttamaan omalla luovuudellaan myös muiden luovuuteen ja samalla säilytettävä oma eheytensä taiteilijana. Toisten tunnetason tarpeita ja henkilökohtaisia ajatuksia herätellessään hän saattoi itse kuormittua. Tunnetason ristiriidat puolestaan heijastuivat edelleen taiteilijan luovuuteen ja tuottivat uupumisen riskin.

Ammattitaiteilija ikääntyneiden hoivapalveluissa

Hatton (2014), Hendriks (2017), Hepplewhite (2019) ja Lehikoinen (2019) tarkastelivat ikääntyneiden hyvinvointipalveluissa työskennelleitä ammattitaiteilijoita. Suomessa, Isossa-Britanniassa ja Hollannissa tehdyt tutkimukset kuvaavat taiteilijan ammatillisen osaamisen ydinasioita, ammatillista kasvua ja identiteettiä sekä erilaisia hoivayhteisöjä yhteisöllisen taitteen toimintaympäristöinä.

Lehikoinen (2019) havainnoi ikäkkäiden hoivayhteisöissä ja asumispalveluissa työskennellyttä Tanssikummi-taiteilijaa ja hänen ammattaitoonsa liittyviä tekijöitä. Hoivahenkilöstön tavoin taiteilijan toiminta oli integroitu yksityiskodeissa ja hoivakodeissa asuvien ikäihmisten ja heidän lähiyhteisöjensä arkeen pitkäjänteisesti. Taidetoiminta edellytti taiteilijalta herkkää tilannetajua, nopeaa reagoitua ja improvisaatiotaitoja. Toimintaa mukautettiin joustavasti ikäkkään kulloisetkin tarpeet huomioiden ja muuttaen arkipäiväisiä tilanteita taidehetkiksi. Taiteilijan kehollisuus ja eri aistikanavien, kuten kuulon, visuaalisen, kinesteettisen ja affektiivisen, informaation hyödyntäminen auttoi taiteilijaa samaistumaan ikäihmisten tunteisiin ja toimimaan empaattisesti. Tärkeä osa ammattitaitoa oli myös taiteen eri teknikoiden, kuten musiikin, valokuvien ja draaman, moni-

puolinen, soveltava käyttäminen ja yhdistely. Keskeisimmiksi ammattitaiteilijan työn eettisiksi ja taidetoimintaa ohjaaviksi periaatteiksi nimettiin tutkimuksessa läsnäoleva ja tietoinen huomioiminen (*mindfull attention*) sekä kunnioittava vuoropuhelu (*appreciative dialog*).

Myös Hendriks (2017) korosti kunnioittavan vuoropuhelun, kehollisuuden ja kohtaamisen merkitystä ammattitaiteilijan työssä iäkkäiden ihmisten kanssa. Psykogeriatrisen sairaalan osastoilla Hollannissa sairaalaklovnit kohtasivat pitkälle edennyttä muistisairautta sairastavia ikäihmisiä. Tutkimuksessa kuvattiin, miten sairaalaklovnina työskennellyt ammattitaiteilija pyrki luomaan mahdollisuuksia muistisairaahan yhteenkuuluvuuden kokemukselle, vuorovaikutukselle, aistihavainnoille ja tunteiden ilmaisulle. Klovnin työssä keskeistä oli iäkkään ihmisen identiteetin, ihmisarvon ja merkityksellisen ympäristösuhteen ylläpitäminen vakavasta sairaudesta huolimatta.

Hepplewhiten (2019) tutkimuksessa nuoret, uransa alussa olleet näyttämötaiteilijat ohjasivat draamatyöpajoja muistisairaiden hoivakodissa. Tavoitteena oli vahvistaa iäkkäiden luovuutta, ohjata taiteellisia prosesseja ja innostaa osallistujia leikkiin ja heittäytymiseen draaman menetelmiä käyttäen. Hepplewhite (2019) tarkasteli erityisesti taiteilijoiden ammatillisen kasvun kysymyksiä ja identiteettityötä eri sukupolvien välillä. Uran alkuvaiheessa ammatissa korostuivat tarkka etukäteissuunnittelu, taidetoiminnan selkeät rakenteet ja taideaktiiviteettien suunnitelmallinen läpivienti. Ammattitaidon karttuessa vahvistuivat läsnäolo tässä ja nyt -hetkessä, luovaan prosessiin heittäytyminen sekä yhteiset, aistinvaraiset kokemukset ja niiden reflektointi iäkkäiden ihmisten kanssa. Nuoret taiteilijat keskeneräisine ammatti-identiteetteineen kohtasivat iäkkäitä ihmisiä, joiden identiteetit olivat muistisairauden myötä haurastuneet. Nuorten taiteilijoiden vielä määrittelemätön identiteetti (*unsettled self*) tai muistisairaiden iäkkäiden jo määrittelemättömäksi haurastunut identiteetti kohtasivat ja rikastuttivat toisiaan.

Hatton (2014) kuvasi muistisairaiden hoivakotia sosiaalisesti tuotettuna tilana, jota hoivotyön totut rutiinit, pyrkimys tehokkuuteen sekä erilaiset työsuoritteet ja toistot uusinsivat. Hoivakodin toimintakulttuuri ja tilajärjestelyt eivät tukeneet asukkaiden yksityisyyttä tai henkilökohtaisia toiveita eivätkä ammattitaiteilijoiden toimintaa. Esimerkiksi hoivakodin ruokasalia kuvattiin tilana, joka palveli henkilökuntaa ja heidän työtään, ei niinkään asukkaita. Tilan käyttöä säätelivät ruokailuajat, niiden valmistelu ja siivoaminen, eikä tilan muunlainen käyttö tai rutiinien häiritseminen ollut sallittua. Hoivakodin äänimaailmaa leimasivat kovat ja häiritsevät äänet, kuten hälytykset, televisiot, radiot, ovien pauke ja ilmastoinnin ja keskustelujen humina. Äänet stressasivat erityisesti muistisairaita mutta myös hoivakodin työntekijöitä. Hoivakodin aistitunnelmaa saattoivat leimata pahat hajut ja tunkkaisuus. Tässä ympäristössä ammattitaiteilijat näyttäytyivät muutoksen ja luovan kulttuurin kehittäjinä. Heidän läsnäolonsa ja toimintansa häiritsi ja rikkoi hoivakodin rutiineja mutta samalla mahdollisti muutoksia. Rutiineja, tilojen käyttöä ja äänimaailmaa kyettiin muuttamaan pitkäjänteisen ja hoivakodin arkeen kytkeytyneen taide-toiminnan avulla luovuutta ja vuorovaikutusta tukeväksi. Tutkija näki hoivakodin tilana, jossa tuottava työ ja kodinomaisuus mahtuivat olemaan rinnakkain:

Iäkkäiden hoivakodin tilat ovat ainutlaatuisia, koska ne mahdollistavat eri toimintojen rinnakkaisen olemassaolon. Hoivahenkilöstön työhön liittyvien toimintojen liittäminen iäkkäiden asukkaiden kodinomaisiin toimintoihin, kuten nukkumiseen, syömiseen ja television katseluun, kiinnittää huomion hoivakotiin tilana, joka edustaa sekä tuottavaa työtä että luovuutta. (Hatton 2014, 359.)

Yhteenveto ja pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä ammattitaiteilijoiden toimintaympäristöistä, rooleista ja tehtävistä hyvinvoinnin ja iäkkäiden hyvinvointipalvelujen kontekstissa. Vastauksina tutkimuskysymyksiin tulokset esitettiin kolmessa kategoriassa: taiteilijan muuttuva ammatti ja ammatti-identiteetti, ammattitaiteilija yhteisöissä sekä ammattitaiteilija ikääntyneiden hoivapalveluissa.

Subjektikeskeisen, sosiokulttuurisen toimijuuden ja ammatillisen toimijuuden ulottuvuuk-sien näkökulmasta tulokset valaisevat ammattitaiteilijoiden uran rakentamiseen, ammatilliseen identiteettiin ja työkäytäntöjen uudistamiseen liittyviä ilmiöitä (Eteläpelto ym. 2013; Vähäsantanen ym. 2017). Taiteilijoiden monityösuhteiseksi, moniammattiseksi ja hybridiksi kuvattu työelämä tuo ammattitaiteilijat ulos taideinstituutioista erilaisiin yhteisöihin. Samalla he liittyvät eri hallinnonalojen ja niiden ammatillisten toimijoiden verkostoihin ja vaikuttavat niissä kulttuurihyvinvoinnin ammattilaisina. Siirtyminen ammattilaiseksi ikääntyneiden hyvinvointipalveluihin voidaan nähdä perustavanlaatuisena muutoksena, joka horjuttaa ja kyseenalaistaa taiteilijan ammatti-identiteettiä ja tekee näkyväksi ammattiin liittyviä perusolettamuksia ja uudelleen neuvotteluja.

Taiteilijat näyttäytyvät ammatillisina subjekteina, joille työelämän ja ammatin muutos ihanteellisimmillaan mahdollistaa uudenlaisia uravaltioita ja -suuntia (Vähäsantanen & Eteläpelto 2015). Uusi suunta ja sitoumukset saattavat löytyä yhteisöllisestä taiteesta, jota toteutetaan monipuolisissa sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialojen ja työyhteisöjen toimintaympäristöissä. Yhteisöllisessä taidetoiminnassa taiteelliset ja sosiaaliset tavoitteet asettuvat rinnakkain, samoin laadullisesti kestävä taide ja ihmisten osallistuminen. Parhaimmillaan yhteisöllinen taidetoiminta motivoi ja ruokkii taiteilijan henkilökohtaista taidesuhdetta ja persoonallista identiteettiä taiteilijana.

Taiteilijan ammatin, työympäristön ja työn tavoitteiden muutokset heijastuvat taiteilijoiden ammatilliseen identiteettiin, kuten tavoitteisiin, mielenkiinnon kohteisiin sekä tulevaisuuden näkymiin ja suuntaviivoihin. Yhtäältä ammatillista toimijuutta voi tarkastella tekoina, jotka ohjaavat taiteilijoita ammatillista identiteettiä vastaaviin suuntiin. Toisaalta toimijuuden voi katsoa kohdistuvan ammatillisen identiteetin rakentamiseen ja uudistamiseen. (Ketelaar ym. 2012; Vähäsantanen ym. 2017.) Erilaiset ammatti-identiteetit lähentyvät ja sekoittuvat eivätkä poissulje toisiaan. Oman taide- ja taiteilijuuden rakentaminen yhteisössä saattaa olla myös haastavaa. Ammattinimikkeiden kirjoa voi pitää esimerkkinä ammatti-identiteeteistä käytävistä neuvotteluista.

Erityisesti iäkkäiden hoivayhteisöissä ammattitaiteilijat näyttäytyvät erilaisten työkäytäntöjen uudistajina. Voidaan puhua muutostoisuudesta, joka ilmenee esimerkiksi työtapojen kyseenalaistamisena ja problematisoinnina sekä työkäytäntöihin liittyvien uusien ideoiden ja käytännöllisten ehdotusten tekemisenä (Harteis & Goller 2014; Collin ym. 2015). Ammattitaiteilijoiden toimijuus ilmenee esimerkiksi uudenlaisten, luovien ideoiden ja kokeilujen tekemisenä sekä toimintakulttuurien ja -ympäristöjen kehittämisenä luovuutta tukeviksi. He myös muuttavat ja uudistavat yhteisöjen ja organisaatioiden työkäytäntöjä.

Valta ja toimijuus kytkeytyvät aina toisiinsa, sekä resursseina että rajoitteina (Jyrkämä 2007; Eteläpelto ym. 2011). Yhteiskunnalliset reunaehdot, kuten pirstaleiset työmarkkina-asetukset, ammattikuvat ja työpolut sekä toimeentuloon liittyvät haasteet, estävät tai haittaavat taiteilijoiden ammatillisen toimijuuden toteutumista. Tutkimus tuo esiin myös työyhteisöjen toimintakulttuurien ja taiteen yhteensovittamattomuutta tai taideprosessien kannalta ongelmallisia hallinnon tavoitteita. Ne vaikeuttavat taiteilijan omaan työhön liittyvää vaikuttamista ja valintojen tekoa.

Erilaiset yhteisölliset toimintajärjestelmät ja niiden toimintakäytännöt yhtäältä rajoittavat

ja toisaalta mahdollistavat taiteilijoiden toimijuutta. Esimerkiksi hoivakoti näyttäytyy sosiaalisena järjestelmänä ja toimintaympäristönä, jossa ammattitaiteilijan toimijuudelle ei aluksi näytä olevan sijaa. Hoivayhteisön säännöt, rutiinit ja tehokkuusvaatimukset näyttäytyvät itsestäänselvyyksinä, joita taiteilijat kyseenalaistavat. Tutkimus kuvaa myös, miten taiteilijat integroituvat iäkkäiden hoivayhteisöjen arkeen. He raivaavat aktiivisesti tilaa uudenaikaiselle, iäkkäiden asukkaiden ja hoitohenkilöstön toimijuutta ja vuorovaikutusta edistävälle toimintakulttuurille. Samalla he vaikuttavat omaan ammatilliseen toimijuuteensa ja kykenevät muuttamaan rajoittavia valtarajoitteita resursseiksi.

Työntekijän työhistoria ja työkokemukset, osaaminen, asiantuntijuus ja kompetenssit voidaan nähdä ammatillisen toimijuuden resursseina (Eteläpelto ym. 2013). Iäkkäiden ihmisten kanssa työskennelleiden taiteilijoiden ammatillisen osaamisen ytimessä ovat kunnioitettava ja arvostava dialogi, läsnäolevuus ja kohtaaminen. Työskentely iäkkäiden parissa näyttäytyy myös identiteettityönä eri sukupolvien välillä.

Tämä kirjallisuuskatsaus luo pohjaa jatkotutkimukselle, jossa avaininformantteja ovat edelleen iäkkäiden hoivayhteisöissä toimivat tai toimineet ammattitaiteilijat. Tutkimustietoa tarvitaan taiteilijoiden ammatillisista käytännöistä ja työn tekemisen tavoista. Kiinnostavia ovat myös taiteilijan työn onnistumiseen tai epäonnistumiseen liittyvät tekijät ja työn vaikutukset iäkkäiden hoivayhteisöissä.

Tutkimuksen luotettavuus

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden arviointiin voidaan soveltaa systemaattisen katsauksen arviointikriteerejä. Shean ja kumppaneiden (2009) mukaan huomiota kiinnitetään muun muassa tutkimuskysymyksen asetteluun, aineiston sisäänottokriteereihin ja hakuprosessiin sekä aineiston tieteelliseen laatuun ja analyysiprosessiin. Tässä artikkelissa kuvai-

levan kirjallisuuskatsauksen sisäänotto- ja pois-sulkukriteerit sekä aineistojen hakuprosessi ja laatukriteerit on kuvattu mahdollisimman tarkasti. Kirjallisuuskatsaukseen valittiin erilaisista metodologisista lähtökohdista tehtyjä tutkimuksia. Tutkimuksissa käytettyjen tutkimusmenetelmien, analyysien tai tulosten luotettavuutta ei kuitenkaan erikseen arvioitu.

Integroivassa, kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa ideana on koota yhteen ja analysoida tutkimusteeman kannalta oleellisia, valittujen tietokantojen tutkimuksia (Kangasniemi ym. 2013). On kuitenkin mahdollista, että lopulli-

sesta aineistosta on jäänyt pois aiheen kannalta tärkeitä tutkimuksia. Lisäksi aineisto on kooltaan pieni, mikä on syytä huomioida tutkimuksen tuloksia tulkittaessa. Vaikka analyysi on pyritty tekemään mahdollisimman aineistolähtöisesti, on ammatilliseen toimijuuteen liittyvä teorian tieto voinut vaikuttaa tulkintoihin.

Yhteydenotto:

Teija Nuutinen, YTL, projektitutkija
Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos
Itä-Suomen yliopisto
teija.nuutinen@uef.fi

Kirjallisuus

- Ansio H, Houni P, Piispa M. ”Ei ole keksitty sitä ammattinimikettä mikä olisiin”: Sosiaalisesti sitoutuneen taiteen tekijät ja hybridinen työ. *Yhteiskuntapolitiikka* 2018;83(1):5–17.
- Collin K, Lemmetty S, Herranen S, Paloniemi S, Auvinen T, Riivari, E. Professional agency and creativity in information technology work. In: Goller M, Paloniemi, S. eds. *Agency at work: an agentic perspective on professional learning and development*. New York: Springer, 2017:249–70.
- Collin K, Paloniemi S, Vähäsantanen, K. Multiple forms of professional agency for (non)crafting of work practices in hospital organisation. *Nord J Work Life Stud* 2015;5(3):63–83.
<https://doi.org/10.19154/njwls.v5i3a.4834>
- Cooper HM. *Integration research: a guide for literature reviews*. 2. edition. California: Sage Publications, 1989.
- Curtis A, Gibson L, O’Brien M, Roe B. Systematic review of the impact of arts for health activities on health, wellbeing and quality of life of older people living in care homes. *Dementia* 2018;17(6):645–69.
<https://doi.org/10.1177/1471301217740960>
- Eteläpelto A, Heiskanen T, Collin K. Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa: *Eteläpelto A, Heiskanen T, Collin, K. Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa. Aikuiskasvatuksen vuosikirja* 49, 2011:11–32.
- Eteläpelto A, Vähäsantanen K, Hökkä P, Paloniemi, S. What is agency? Conceptualizing profession-
- al agency at work. *Educ Res Rev* 2013;10:45–65.
<https://doi.org/10.1016/j.edurev.2013.05.001>
- Fancourt D, Finn S. What is the evidence on the role of the arts in improving health and wellbeing? A scoping review. *Health Evidence Network synthesis report* 67, 2019.
- Fancourt D, Tymozuk U. Cultural engagement and incident depression in older adults: evidence from the English Longitudinal Study of Ageing. *Br J Psychiatry*. 2018;214(4):225–9.
<https://doi.org/10.1192/bjpp.2018.267>
- Freeman M. History, narrative, and life-span developmental knowledge. *Hum Dev* 1984;27(1):1–19. <https://doi.org/10.1159/000272899>
- Giddens A. *The constitution of society: outline of the theory of structuration*. Berkeley C.A.: University of California Press, 1984.
- Harteis C, Goller M. New skills for new jobs: work agency as a necessary condition for successful lifelong learning. In: Billett S, Halttunen T, Koivisto M. eds. *Promoting, assessing, recognizing and certifying lifelong learning: international perspectives and practices*. Dordrecht: Springer, 2014:37–56.
- Hatton N. Re-imagining the care home: a spatially responsive approach to arts practice with older people in residential care. *Res Drama Educ* 2014;19(4): 355–65.
<https://doi.org/10.1080/13569783.2014.954812>
- Hendriks R. Clown’s view as *respiçio*: looking respectfully to and after people with dementia. *Med*

- Health Care Philos 2017;20(2):207–17.
<https://doi.org/10.1007/s11019-016-9734-1>
- Hepplewhite K. How young artist/facilitators use their unsettled identity to develop creative ageing practice. *Res Drama Educ* 2019;24(1):105–8.
<https://doi.org/10.1080/13569783.2018.1548927>
- Hirvi-Ijäs M. Tutkimuksia taiteilijuudesta. *Tahiti* 2017;7(1).
<https://tahiti.journal.fi/article/view/85653>
- Houni P, Ansio H. Taiteilijan ammatti tänään – tiedot, taitoja, diskursseja. *Yhteiskuntapolitiikka* 2014;79(4):375–87.
- Hyyppä MT. Elinvoimaa yhteisöstä. *Tieteessä Taupahtuu* 2011;29(8):8–15.
- Johanson K, Glow H. Reinstating the artist's voice: artists' perspectives on participatory projects. *J Sociol* 2019;55(3):411–25.
<https://doi.org/10.1177/02F1440783318798922>
- Jyrkämä J. Ikääntyminen, toimintakyky ja toimintatilanteet. Teoksessa: Marin M, Hakonen S. toim. *Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa*. Juva: PS-kustannus, 2003:94–103.
- Jyrkämä J. Toimijuus ja toimijatilanteet – aineksia ikääntymisen arjen tutkimiseen. Teoksessa: Sepänen M, Karisto A, Kröger T. toim. *Vanhuus ja sosiaalityö: Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välillä*. Juva: PS-kustannus, 2007:195–218.
- Jyrkämä J. Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä – hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehukseksi. *Gerontologia* 2008;22(4):190–203.
- Kangas A. Koetellut kulttuuritoiminnot: KUUL-TO-toimintakokeilun tulokset. *Opetus- ja kulttuuriministeriö*, 2015. Internet:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75104/okm21.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (viitattu 16.5.2020).
- Kangasniemi M, Utraiainen K, Ahonen SM, Pietilä AM, Jääskeläinen P, Liikanen E. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenennettyyn tietoon. *Hoitotiede* 2013;25(4):291–301.
- Karttunen S. Laajentuva taiteilijuus – yhteisötaiteilijoiden toiminta ja identiteetti hybridisaatiokäsitteen valossa. *Tahiti* 2017;7(1).
<https://tahiti.journal.fi/article/view/85656>
- Ketelaar E., Beijgaard D, Boshuizen HPA, den Brok J. Teachers' positioning towards an educational innovation in the light of ownership, sense-making and agency. *Teach Teach Educ* 2012;28(2):273–82. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.10.004>
- Koponen T, Honkasalo ML, Rautava P. Cultural plan model: integrating cultural and creative activities into care units for elderly. *Arts Health* 2017;10(1): 65–71.
<https://doi.org/10.1080/17533015.2017.1315436>
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta. 166/2019. Internet:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166> (viitattu 18.6.2020).
- Lehikoinen K. Dance in elderly care. *J Dance Educ* 2019;19(3):108–16.
<https://doi.org/10.1080/15290824.2018.1453612>
- Liikanen HL. Taide kohtaa elämän: Arts in Hospital -hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisten hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura, 2003.
- Liikanen HL. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Helsinki: Opetusministeriö, 2010.
- Lilja-Viherlampi L, Rosenlöf A. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa: Tanskanen I. (toim.) *Taide töissä – Näkökulmia taiteen opeutukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 2019: 20–30. Internet: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522167170.pdf> (viitattu 16.5.2020).
- Lindsröm, S. Artists and multiple job holding: bread-winning work as mediating between bohemian and entrepreneurial identities and behavior. *Nord J Work Life Stud* 2016; 6(3):43–58.
<https://doi.org/10.19154/njwls.v6i3.5527>
- Lukic D, Margaryan A, Littlejohn A. Individual agency in learning from incidents. *Hum Resour Dev Int* 2013;16(4):409–25.
<https://doi.org/10.1080/13678868.2013.792490>
- Osallistuva ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. Internet:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-789-5> (viitattu 18.6.2020).
- Priestley M, Edwards R, Priestley A, Miller K. Teacher agency in curriculum making: agents of change and spaces for manoeuvre. *Curric Inq* 2012;42(2): 191–214.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-873X.2012.00588.x>
- Pyhältö K, Pietarinen J, Soini T. Do comprehensive school teachers perceive themselves as active professional agents in school reforms? *J Educ Change* 2012;13(1):95–116.

- Roponen-Lunnas P. Kohtaamisen taide: yhteisötaiteen ideaaleja ja käytäntöjä. *Tahiti* 2013;3(4). <https://tahiti.journal.fi/article/view/85510>
- Salminen A. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintoteollisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto, 2011. Internet: http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf (viitattu 13.0.2020).
- Shea B, Hamel C, Wells G, Bouter L, Kristjansson E, Grimshaw J et al. AMSTAR is a reliable and valid measurement tool to assess the methodological quality of systematic reviews. *J Clin Epidemiol* 2009;62(10):1013–20. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2008.10.009>
- Stenberg H. How is the artist role affected when artists are participating in projects in work life? *Int J Qual Stud Health Well-being* 2016;11(1). <https://doi.org/10.3402/qhw.v11.30549>
- Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa – mukaan lukien hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-599-0>
- Särkämö S, Laitinen S, Numminen A, Tervaniemi M, Kurki M, Rantanen P. Muistaakseni laulan: musiikin käyttö muistisairaiden mielialan, elämänlaadun ja kognitiivisen toimintakyvyn tukemisessa. Miina Sillanpään säätiö, 2011.
- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen. Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2015. Internet: <https://minedu.fi/taideja-kulttuuri> (viitattu 23.8.2020).
- Tuomi J, Sarajärvi A. Laadullinen tutkimus ja sisälönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi, 2018.
- Vähäsantanen K, Eteläpelto A. Professional agency, identity, and emotions while leaving one's work organization. *Professions and Professionalism* 2015;5(3). <https://doi.org/10.7577/pp.1394>
- Vähäsantanen K, Paloniemi S, Hökkä P, Eteläpelto A. Ammatillisen toimijuuden moniulotteinen rakenne ja mittarikehittely. Teoksessa: Vähäsantanen K, Paloniemi S, Hökkä P, Eteläpelto A. Ammatillinen toimijuus: rakenne, mittari ja tuki. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2017:14–33.

Liite 1. Sisällönanalyysin eteneminen.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistäminen	Alaluokka	Pääloukka/kategoria
<p>Myös työtoimenkuvien muutos heijastuu identiteettien rakentumiseen, sillä työhön kytkettyjä identiteettejä on yhä vaikeampi muodostaa totuttujen ammattikategorioiden pohjalta.</p> <p>Hybridisyys voi aiheuttaa yksilön toiminnalle haasteita silloin, kun se kohtaa yhteiskunnan, työelämän ja sosiaaliturvan rakenteita. Sekavat, muuttuvat työnkuvat ja työmarkkina-asetmat pudottavat yksilön kategorioiden väliin. Monipuolinen osaaja ei ole ihailtava "renessanssi-ihminen" vaan "sekasikiö", jolle ei aina löydy paikkaa yhteiskunnan järjestelmissä.</p> <p>Taiteilijoilta odotetaan yhä useammin yhteiskunnallista vaikuttavuutta, liittyen tyypillisesti joko talouskasvun tai hyvinvoinnin luomiseen – onkin väläytetty taiteilija-ammatin olevan yhteiskunnan palveluammatti.</p>	<p>Työelämän hybridisyys haasteena yksilölle.</p> <p>Muuttuvat työnkuvat ja työmarkkina-asetmat.</p> <p>Kategorioiden väliin putoaminen.</p> <p>Monipuolinen osaaja, jolle ei löydy paikkaa yhteiskunnan järjestelmissä.</p> <p>Talouteen ja hyvinvointiin liittyvän vaikuttavuuden odotukset.</p> <p>Taiteilija-ammatin muutos palveluammattiksi.</p>	<p>Työelämän muutos.</p> <p>Taiteilijoiden työnkuvien ja työmarkkina-asetmien muutos.</p> <p>Ammatti-identiteettien muutos.</p> <p>Taiteilijan ammatin muutos.</p>	<p>Taiteilijan muuttuva ammatti ja ammatti-identiteetti.</p>
<p>Haastateltavat olivat päätyneet tekemään yhteisötaitetta joko hakeutumisen tai ajautumisen kautta, joskaan tuossa vaiheessa monikaan heistä ei ollut tietoinen koko käsitteestä. Heillä vain oli halu toimia yhdessä ihmisten kanssa ja viedä taidetta ulos korkeakulttuurisista laitoksista ja ympäristöistä. Heitä saattoi ajaa yksinkertaisesti pyrkimys löytää vaihtoehto tavanomaiselle taiteilijan roolille ja toimintaympäristölle.</p> <p>Haastateltavat toimivat monissa eri ympäristöissä ja erilaisten ryhmien kanssa. Ympäristöjä olivat esimerkiksi päiväkodit, koulut, sairaalat, vanhainkodit, palvelutalot, vastaanottokeskukset, ensi- ja turvakodit, vankilat ja päihdekeskukset. Ryhmiä taas olivat kehitysvammaiset, mielenterveyspotilaat, muistisairaat, saattohoitopotilaat, erityisnuoret, vankilasta vapautuneet, turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat. Muutamat haastateltavat olivat työskennelleet myös yrityksissä työhyvinvointia edistämässä tai luovia prosesseja fasilitoimassa.</p>	<p>Halu toimia yhdessä ihmisten kanssa.</p> <p>Halu viedä taidetta ulos kulttuurilaitoksista ja -ympäristöistä.</p> <p>Taiteilijoiden moninaiset toimintaympäristöt.</p> <p>Taiteilijoiden toiminta erilaisten ryhmien kanssa sosiaali-, terveys- ja kasvatusaloilla.</p> <p>Taiteilijoiden toiminta yrityksissä työhyvinvoinnin edistäjinä tai luovien prosessien fasilitoijina.</p>	<p>Yhteisöt taiteilijoiden toimintaympäristöinä.</p> <p>Yhteisöllinen taidetoiminta.</p>	<p>Ammattitaiteilija yhteisöissä.</p>

<p>A clown's expressive vibrancy epitomizes vitality, and this seems at odds with the routines of everyday life in the psychogeriatric ward...In this argument, I take potential concerns about clowning in dementia care as an opportunity to explore the meaning of respectful approach of people with dementia.</p> <p>In this article I use the data from a dance ambassador's single visit to a private home as part of the public home service at the case study – the case of Terttu. Thus, my aim is to use the case study, selected extracts from the data, a theoretical ideas on professional knowledge, practical knowledge, and ethical virtues to discuss the purpose, principles of practice, and quality demands of the dance ambassadorship.</p> <p>As a theatre practitioner who works in care homes my research is focused on how I might be responsive to the spatial dynamics of the care home environment. By becoming familiar with the routine activities of a particular care space, I am interested in whether it is possible to work alongside them and in finding ways to make the space integral to the creative process.</p>	<p>Klovnitoiminta muistisairaiden psykogeriatrisella osastolla. Klovnin ilmeikäs elinvoimaisuus ristiriidassa osaston rutiineihin. Mahdollisuus tutkia dementiaa sairastavan ihmisen kunnioittavan lähestymistavan merkitystä.</p> <p>Tanssikummi-taiteilijan vierailu kotipalveluasiakkaan (Terttu) luona. Tapaustutkimus Tanssikummi-taiteilijan työn tarkoituksesta, käytännön työn periaatteista ja laadusta.</p> <p>Teatteritaiteilija hoivakodissa. Hoivakotiympäristön dynamiikkaan, rutiineihin, ja tiloihin liittyvä tutkimus. Mahdollisuuksien ja tapojen löytäminen luoville prosesseille.</p>	<p>Teatteritaiteilija/sairaalaklovni psykogeriatrisella osastolla.</p> <p>Tanssitaiteilija kotipalveluasiakkaiden parissa.</p> <p>Teatteritaiteilija hoivakodissa.</p>	<p>Ammattitaiteilija ikääntyneiden hyvinvointipalveluissa.</p>
--	---	--	--